

Gemeentelijke visies religieus Erfgoed: Utrecht

14 december 2017

Totstandkoming visie

- Symposium Oud-Utrecht 2015
- Motie raad november 2015
- Gesprek met eigenaren; en met landelijke stakeholders;
- Raadsinformatiebijeenkomst
- Schriftelijke reacties en inspraak
- Beantwoording en verwerking (keuze maken)
- Definitieve versie in mei 2017 naar college van BenW
- Tweede raadsinformatiebijeenkomst ivm draagvlak
- Vaststelling gemeenteraad op 21 september 2017
- erfgoed.utrecht.nl/visie-religieus-erfgoed/

Utrechtse visie religieus erfgoed

9 mei 2017

Inhoud

Voorwoord	05
1 Inleiding	07
2 Doel en resultaat	08
3 Definitie religieus erfgoed	09
4 Betekenis en achtergrond van kerkgebouwen	10
5 Een nadere blik op het kerkgebouw	14
6 Aanwijzing van kerkgebouwen tot monument	23
7 Huidige situatie, bouwkundige staat en gebruik	25
8 Financiële aspecten; beheer, onderhoud en exploitatie	30
9 Energiebesparing en kerkgebouwen	34
10 Toeristisch potentieel	35
11 Herbestemming van kerkgebouwen	42
12 Rol van gemeente als adviseur voor kerkeigenaren	51
13 De rol van het particuliere initiatief en het wijkinitiatief	54
14 Actuele situatie in Utrecht en landelijke ontwikkelingen	56
15 Conclusies	58
Dankwoord	63

Bijlagen

- 1 Korte weergave van gesprekken met stakeholders en samenvatting Raadsinformatiebijeenkomst 24-11-2016
- 2 Tabel herbestemde kerken
- 3 Tabel gesloopte kerken
- 4 Achtergrond binnenstadskerken: restauratiefilosofie en museaal gebruik
- 5 De Tien Geboden bij (tijdelijk) herbestemmen
- 6 Drie voorbeelden van herbestemmingsprofielen
- 7 Kerkgebouwen van de Protestantse Gemeente Utrecht
- 8 Rooms-katholieke kerken en onttrekking aan de eredienst
- 9 Rijksmonumentale orgels in Utrecht
- 10 Overzicht van luidklokken in Utrecht
- 11 Overzicht van complexen ensembles en kerkgebouwen
- 12 Type en bouwstijl kerken Utrecht
- 13 Voorbeelden van herbestemde kerken in Nederland en het buitenland
- 14 Literatuur en bronnen

Van belang bij opstellen van een visie/agenda

- Belangen van de kerkeigenaren
- Wat wil de raad, is er politiek draagvlak?
- Wat willen burgers en belangenverenigingen?
- Gehele kerkenvoorraad inventariseren qua gebruik?
- Wel of geen keuze ten aanzien van behoud/waardering?
- Neem de tijd voor breed multidisciplinair vooronderzoek
- Kerkinterieur, zowel roerende en vaste onderdelen.

Nevengebruik van monumentale kerkgebouwen Geertekerk

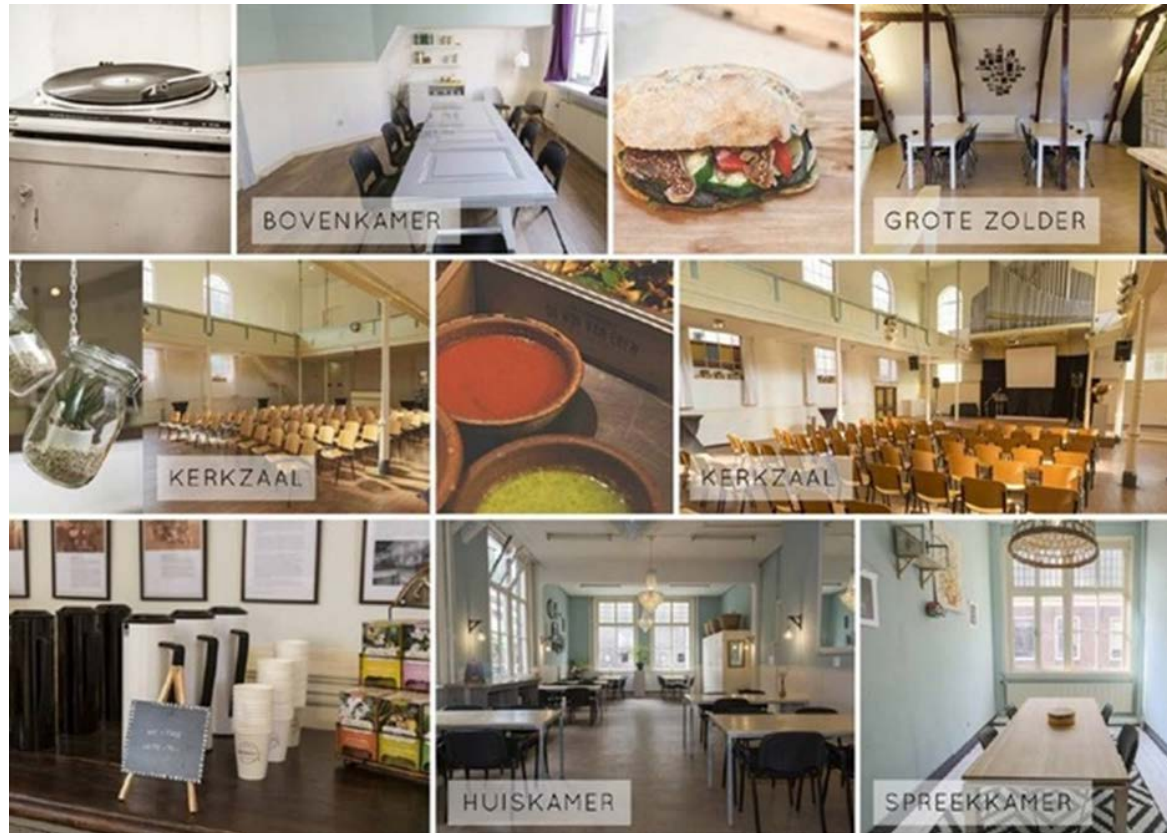
Gemeente Utrecht

Diner in Domkerk maar ook:

- zaterdagmiddagconcerten
- Festival Oude Muziek
- orgelconcerten
- congressen
- rondleidingen
- “pinpaal”

Boothstraat 7 Utrecht zaalverhuur

Utrechtse visie religieus erfgoed

Vier speerpunten:

- onderhoud en exploitatie
- het instrument herbestemmingsprofiel
- het toeristisch potentieel van de kerkgebouwen
- de rol van de gemeente en rol van de eigenaar

Betekenis van kerkgebouwen

- ensembles, interieurs, orgels, klokken en carillons
- toeristisch potentieel, kerk als cultuurpodium
- stappenplan en herbestemmingsprofiel

Hoe worden de beschermde kerken in Utrecht gebruikt?

46	Religieuze functie
25	Tevens in gebruik voor verhuur/zalencentrum
7	Leegstand/afstoting in 2016
1	Café
2	Moskee
1	Museum
3	Congresruimte/ zaalverhuur
1	Culturele broedplaats, met verhuur en horeca
1	Kantoorfunctie annex zaalverhuur

Rol van de gemeente

- 1. Structureel overleg met kerkeigenaren
- 2. Open staan voor ander (tijdelijk) gebruik
- 3. Gemeente als makelpunt
- 4. Aanbieden van een goedkope leningen
- 5. Stimuleren van haalbaarheidsstudies
- 6. Advies bij energiemaatregelen
- 7. Het faciliteren van transformaties
- 8. Inventarisaties en waarderingen van af te stoten kerken

Apostolische kerk Zuilen: van kerkzaal tot starterswoningen

Westerkerk : van kerk naar BUNK Hotel

Voormalige NH kerk Vleuten (dorp) ; wordt woning

Stappenplan herbestemming monumentale kerkgebouwen

Mogelijkheden en kansen:

- Onderzoek de behoefte in de wijk
- Benut de locatie
- Wees flexibel
- Onderzoek financiële haalbaarheid
- Zoek een economische drager voor exploitatie
- Onderzoek mogelijkheden van subsidies en financiering
- Onderzoek het tijdelijk gebruik en genereer zo inkomsten
- Kerk als ontmoetingsplek in de wijk
- Nieuwe functie kan bijdragen aan gezonde verstedelijking
- Herbestemmen is een kwestie van lange adem
- Onderzoek de bouwkundige staat van het kerkgebouw, het interieur en de inventaris

Gemeente Utrecht

1 Eigenaar zet zijn kerkgebouw te koop en informeert de gemeente.

2 Initiatiefnemer (koper/ ontwikkelaar) formuleert wensen en zoekt contact met de gemeente. (Erfgoed, Gebiedsmanagement of anders)

3 Gemeente onderzoekt reikwijdte bescherming van het monument, wat staat er in het bestemmingsplan qua functie en bebouwingsmogelijkheden, welke kennis heeft de gemeente al in huis?

4 Initiatiefnemer (laat) architectuur- en bouwhistorische waarden onderzoeken

5 Herbestemmingsprofiel: gemeente benoemt kernwaarden van het monument en uitgangspunten voor herbestemming

6 Initiatiefnemer/eigenaar onderzoekt exploitatie en financiering

7 Schetsontwerp of voorlopig ontwerp laten toetsen

8 Initiatiefnemer communiceert met omwonenden en belanghebbenden

9 Start ruimtelijke procedures (zoals Utrechts Plan Proces) integrale belangenafweging, wijziging bestemmingsplan en aanvraag omgevingsvergunning)

10 Afgifte omgevingsvergunning en afhandelen bezwaar en beroepprocedures

Ambities van Utrecht:

- Behoud van het erfgoed
- Ruimte voor religieus (neven-)gebruik
- Gezonde verstedelijking
- Functie met meerwaarde voor de wijk
- Duurzaamheid en energie
- Sociaal maatschappelijke meerwaarde
- Participatie
- Groen
- Kwaliteit van de openbare ruimte
- Stad van kennis en cultuur

Maatwerk en samenwerking

Draagvlak buurt en omwonenden

Verwachting komende 5 jaar

- Slaagkans van de initiatieven, wat lukt en wat niet?
- Afstoten kerkgebouwen gaat voort
- Financieel perspectief m.n. rijksregeling
- Duurzaamheid steeds belangrijker
- Versterking van onderlinge (culturele) samenwerking
- Inzetten op meerwaarde voor de wijk en nevengebruik
- Gemeente als makelpunt: faciliteren van nieuwe zoekende kerkgenootschappen

Het Grootste Museum van Nederland met o.a. Domkerk

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Tips

- Stimuleren gebruik en nevengebruik
- Regel dat in bestemmingsplan
- Financieren (NRF of subsidieregeling voor nevenvoorzieningen)
- Structurele dialoog met eigenaren
- Bevorderen van verhuur (is ook rol eigenaar)
- Investeren in voorzieningen
- Gemeente als adviseur, ondersteuner en begeleider
- Benut kennis van belangenverenigingen en vrijwilligers

